

Marek Jagodziński

"Fenomen sumienia", Dariusz Adamczyk (red.), Kielce 2012 :
[recenzja]

Studia Theologica Varsaviensia 50/2, 283-285

2012

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

sób patrzenia na duchowość eklezjalną i ekumeniczną. Na podkreślenie zasługuje odważne potraktowanie zagadnienia interdyscyplinarności w badaniach teologicznych. W ten sposób przed teologią otwierają się nowe przestrzenie naukowo-badawcze, zaś dziedziny współdziałające otrzymują głębsze podstawy, które nie zatrzymują ich jedynie na poziomie niebezpiecznego naturalizmu i humano-centryzmu. Obok ściśle teologicznego znaczenia, publikacja kreuje nową i bardzo klarowną perspektywę uczestnictwa Kościoła we współczesnej szeroko pojętej kulturze człowieka oraz formowaniu kształtu cywilizacji. Publikacja zasługuje zatem w pełni na uznanie i z pewnością przyczyni się do budowania wizerunku Kościoła we współczesnym świecie.

Ks. Marek Tatar

Dariusz Adamczyk (red.), *Fenomen sumienia*, Uniwersytet Jana Kochanowskiego, Kielce 2012, ss. 286.

Redaktor omawianej książki, Dariusz Adamczyk, jest specjalistą z dziedziny nauk teologicznych w zakresie katechetyki. Był On profesorem nadzwyczajnym Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach, kierownikiem Zakładu Wychowania Integralnego i Rewalidacji w Instytucie Edukacji Szkolnej, wykładowcą etyki i etyki zawodowej na Wydziale Pedagogicznym i Artystycznym, autorem wielu artykułów naukowych dotyczących katechezy, etyki i pedagogiki religijnej. Obecnie jest profesorem nadzwyczajnym Wyższej Szkoły Handlowej w Radomiu. Redaktor miał więc niewątpliwe kompetencje do podjęcia realizacji omawianego dzieła, a wydawana przez niego książka jest owocem współpracy ludzi zajmujących się profesjonalnie tematyką sumienia w związku z różnymi spełnianymi przez nich funkcjami, związanymi z nauką i wychowaniem młodych ludzi (zob. *Notki o autorach* na końcu książki). Jak napisał autor we *Wstępie*, „opracowanie dotyczące fenomenu sumienia jest ciągle aktualne i ma znaczenie fundamentalne dla prawidłowego rozwoju człowieka (...) ma na celu pomoc w osobistym jego odkrywaniu, uwrażliwianiu i czynieniu dojrzałym” (s. 8).

Pierwszy z zamieszczonych artykułów napisała Anna Wileczek o językowo-literackim obrazie sumienia w polszczyźnie, w którym ukazała semantykę i etymologię pojęcia „sumienie”, językowe stereotypy ujęcia tego pojęcia oraz odbicie w literaturze polskiej związanej z nim tematyki – aż po Internet i hip-hop.

Ks. Tomasz Siemieniec poświęcił obszerny artykuł gruntownej analizie idei sumienia człowieka w Biblii hebrajskiej i greckiej, omawiając metafory sumienia w Biblii hebrajskiej, ideę sumienia w Biblii greckiej – Septuagincie i Nowym Testamencie. Niekonieczne było jednak – jak się wydaje – cytowanie w tekście przy każdym z miejsc związanym z tematyką sumienia transkrypcji całych greckich zadań kontekstu. Wystarczyłaby chyba transkrypcja istotnych wyrażań.

Paweł Kurtek i Agnieszka Lasota zajęli się wybranymi aspektami psychologicznymi struktury i rozwoju sumienia. Cenne w tym artykule jest zaakcentowanie ujęcia humanistyczno-egzystencjalnego i ocenienie z tego punktu widzenia różnych teorii psychologicznych oraz ukierunkowanie refleksji na ukształtowanie dojrzałego sumienia człowieka.

Bogumiła Witkowska napisała o zdrowym i niezdrowym poczuciu winy u człowieka oraz o związanych z tym aspektach psychologicznych, ukazując jednocześnie poczucie winy – w czasach usiłujących często wymazać je z ludzkiej świadomości – jako szansę rozwojową dla człowieka.

S. Beata Hiszpańska podjęła analizę personalistyczną prawdy i powinności w relacji do struktury sumienia. Godne podkreślenia jest zwłaszcza opracowanie tej tematyki z punktu widzenia personalizmu etycznego.

Ks. Mieczysław Rusiecki zajął się kwestią sumienia jako normy normującej i normowanej, ukazując potencjalność nakierowania osoby ludzkiej na wartości moralne, istotę sumienia, jego cechy, strukturę, funkcjonowanie, rodzaje i proces kształtowania się dojrzałego sumienia. Ważne jest tu podkreślenie kontrastu rzetelnego myślenia o sumieniu wobec zamieszania ponowoczesności i nakreślenie perspektywy normalności w tej dziedzinie.

Ks. Adam Perz ukazał perspektywę bycia człowiekiem sumienia dzisiaj i opisał konkretne przejawy tego w przypadku różnych sytuacji egzystencjalnych: bycia uczniem w szkole, małżonkiem oraz obywatelem państwa i Kościoła.

Dariusz Adamczyk – redaktor omawianej pracy zbiorowej – opisał problem sumienia i jego formowania w świetle najnowszego *Katechizmu Kościoła Katolickiego*. Katechizmowe zalecenie formowania sumienia autor potraktował jako okazję do obszerniej analizy tego problemu w literaturze przedmiotu.

Ks. Sławomir Chrost napisał o „człowieku sumienia” jako naczelnym celu wychowania. Zamieszczony przez niego przegląd poglądów różnych autorów zamienił się jednak często w kompilację obszernych cytatów.

Waldemar Firlej przedstawił opracowanie kwestii sumienia jako elementu wychowania moralnego dziecka w poglądach wybranych przedstawicieli

chrześcijańskiej myśli pedagogicznej. Zgodnie z jego wyjaśnieniem, oparł się przede wszystkim na publikacjach czasopisma „Katecheta”, co spowodowało też istotne zawężenie tej prezentacji.

Ks. Stanisław Dziekoński przedstawił cenne i poszerzone opracowanie formacji sumienia w refleksji pedagogicznej Kościoła, przedstawiając historyczny rozwój rozumienia sumienia w Kościele, podstawowe kryteria jego formacji oraz odpowiedzialne za nią podmioty. Opracowanie jest podbudowane licznymi odniesieniami do nauczania ostatniego soboru i wypowiedzi ostatnich papieży.

Ks. Jarosław Czerkawski poświęcił swoje refleksje tematowi wychowania sumienia jako istotnego elementu kształtowania sumienia ku wartościom. Jest to ciekawe, konkretne opracowanie, zawierające dobrą analizę możliwości środowisk wychowawczych i ról konkretnych osób w tym dziele, a także bardzo koniecznej współpracy środowisk wychowawczych w tej dziedzinie: domu rodzinnego, szkoły i Kościoła.

Drugi w tej książce artykuł s. Beaty Hiszpańskiej nosi tytuł „Dojrzałe sumienie a wartości. Aspekt pedagogiczny”. Zawiera on bardzo cenne analizy relacji istniejących między kulturą a sumieniem i współczesnością.

Ostatni artykuł napisał ks. Adam Perz na temat chrześcijańskiej formacji sumienia. Omówił w nim kompetentnie współczesne aspekty tego zagadnienia, możliwości formacji i podał konkretne wskazówki dla realizacji tego dzieła.

Książka stanowi ciekawe zestawienie tematów dotyczących fenomenu sumienia i ich opracowanie, bardzo kompetentne momentami i potrzebne szczególnie w dzisiejszym czasie. Jest przejrzyste zredagowana, a po każdym artykule zamieszczone zostało obcojęzyczne streszczenie. Niewątpliwie znajdzie czytelników i będzie służyć pomocą w refleksji naukowej i działaniu pedagogicznym, a także – zgodnie z życzeniem redaktora – w odkrywaniu i uwrażliwianiu sumienia oraz formowaniu go ku pełnej dojrzałości.

ks. Marek Jagodziński

Krzysztof Witko, *Wcielenie – osoba – zaangażowanie. Emanuela Mouniera personalizm chrześcijański*, Wydawnictwo Archidiecezji Lubelskiej „Gaudium”, Lublin 2012, ss. 284.

Bardzo nam w Polsce była potrzebna taka monografia o Emanuelu Mounier (1905-1950). Nie tylko dlatego, że mimo trzech wydanych po polsku jego książ-